

TOETANCHAMON
EN DE
PUZZELS
VAN HET OUDE EGYPTE

INLEIDING

Beste lezer,

Sinds ik in 1922 de tombe van de jonge koning Toetanchamon heb ontdekt, is de wereldwijde interesse in het oude Egypte explosief gestegen. Ik heb er natuurlijk mijn hele leven al een passie voor, maar ik kan me de nieuwe fascinatie van het grote publiek voor de schatten van deze oude beschaving goed voorstellen. Ik zal nooit de adembenemende verwondering vergeten op het moment dat we de rustplaats van deze legendarische vorst hadden ontdekt, noch hoe het glinsterde in het kaarslicht na millennia lang verborgen te zijn geweest.

Ik begrijp dat mensen erg geïnteresseerd zijn in het gouden dodenmasker van Toetanchamon, maar er lagen nog zo'n vijfduizend voorwerpen in de tombe die ongetwijfeld de belangstelling zouden wekken van iedereen met een interesse in geschiedenis. Hoewel ik archeoloog ben, ben ik absoluut geen verzamelaar van deze wonderlijke voorwerpen. Integendeel, ik zie het als mijn plicht om deze kostbare artefacten door te geven aan de musea en officiële bewakers van de oudheid, zodat ze de komende eeuwen beschermd en bewaard blijven.

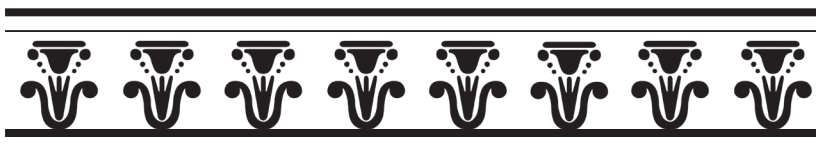
Wat ik echter wel heb verzameld, is een grote hoeveelheid verhalen, puzzels en raadsels (met zo nu en dan een sterk verhaal). Deze collectie heb ik opgebouwd tijdens mijn uitgebreide carrière in de Egyptische opgravingen. De hersenkrakers die je op de volgende pagina's zult tegenkomen, zijn dan ook een

soort memoires; een persoonlijke verzameling van zowel eeuwenoude als moderne vraagstukken die mij gedurende mijn loopbaan hebben verbijsterd en verrukt. Bereid je voor op vreemde versleutelde codes op de muren van stille tomben, verhalen verspreid over fragmenten broos papyrus, raadsels van oude filosofen en tests en trucs van goden en koningen. Er zitten zelfs 'breinbrekers' tussen van mijn eigen graversteam, dat de tijd in de brandende middagzon graag probeerde te verlichten met intellectuele duels.

Om deze puzzels op te lossen heb je alleen een scherpe geest nodig (en een scherp potlood, als je net zo houdt van aantekeningen maken als ik). Logische deductie is het geheim voor de meeste van deze mysteriën, want er zitten geen strikvragen bij. Hoe listig ze me ook zijn voorgelegd, elke puzzel heeft een eerlijke en rationele oplossing. Sommige raadsels, vooral degene die me zijn verteld door de wat frivolere leden van mijn opgravingsteam, bevatten stiekeme woordspelingen; als het antwoord onmogelijk te vinden lijkt, kun je proberen af te wijken van de letterlijke feiten en wat abstracter te denken.

Er is geen enkele specialistische kennis nodig. Hoewel een zekere voorliefde voor de geschiedenis van het oude Egypte natuurlijk wordt aangemoedigd, is dit nooit vereist. Zo nu en dan zal er wat rekenwerk nodig zijn, maar ik kan je verzekeren dat je geen elektronische rekenmachine nodig zult hebben om je te helpen; de oude

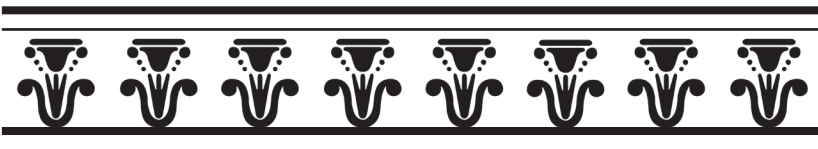
Egyptenaren hadden er immers ook geen.

Om het eerlijk (en misschien educatief) te houden, heb ik de oplossingen voor al deze raadsels achter in het boek opgenomen. Sommige zijn duidelijk opgeschreven, precies zoals ze mij zijn verteld, en andere geven een dieper inzicht in hoe ik een puzzel zelf heb opgelost, want ik ben trots op mijn methodische werkwijze. Als je soms merkt dat je vast komt te zitten tijdens het puzzelen, kun je de oplossingspagina aan een vertrouwde vriend of collega geven, zodat deze een hint voor je kan verzinnen en je naar de beoogde oplossing van een lastig raadsel kan leiden.

Ter aanvulling wil ik nog graag vermelden dat, hoewel de geschiedenis en de tijd met een eindeloos lineaire mars voort blijven bewegen, jij dat met dit boek niet hoeft te doen. Dat wil zeggen dat je de puzzels in elke gewenste volgorde kunt benaderen; de mysteriën van de oude wereld zullen niet minder verbazingwekkend zijn, op welke manier je ze ook tegenkomt tijdens je tocht door dit boek.

Ik wens je net zoveel succes bij het oplossen van deze puzzels als ik in mijn luisterrijke carrière heb gehad en vertrouw erop dat je je eigen ontdekkingen even verhelderend zult vinden.

Met hartelijke groeten,
Howard Carter, 1932

BROERS EN ZUSSEN

Het onbeschrijfelijke gevoel van ontzag als je de eerste bent die een tombe betreedt die al millennia lang ongezien is gebleven, is echt bijzonder. En toch is het dan niet de schittering van goud en juwelen in de tombe die mij aantrekt, maar eerder de opmerkelijke versiering die zo vaak te vinden is in deze eeuwenoude rustplaatsen. Ik ben al sinds mijn kindertijd erg onder de indruk van kunst, dus de levendige vergulde cartouches op de muren van tomben fascineren me eindeloos.

Toen ik de schetsen van versieringen van een recente opgraving bestudeerde, ontdekte ik een reeks cartouches waarin de leeftijden en relaties van een specifiek gezin werden beschreven; een elitaire en machtige familie uit de oude stad Thebe. In de gedetailleerde inscripties werden vijf broers en zussen beschreven: Ahmose, Beket, Hor, Chamoedi en Menna.

Ik heb de symbolen nauwkeurig ontcijferd, maar toch waren de resultaten toen ik klaar was nog bijna net zo raadselachtig als daarvoor. De illustraties maakten duidelijk dat Ahmose jonger was dan Beket, maar ouder dan Hor. Chamoedi was ouder dan Menna, die weer ouder was dan Ahmose. Beket was ouder dan Chamoedi.

Een laatste reeks cartouches verwees naar de middelste broer of zus ... maar wie was dit?

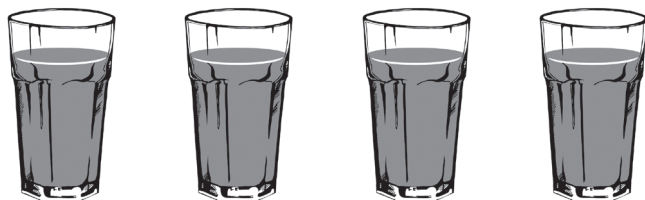

DE DRANKJESTENT

Als het na een lange opgravingsdag avond wordt, Adelen mijn team en ik graag onze kennis van antieke gewoontes met elkaar en leggen we elkaar af en toe onze zelfbedachte raadsels en uitdagingen voor.

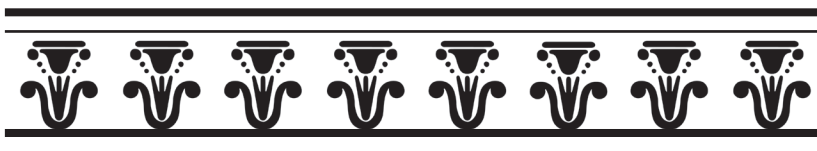
Gisteravond nog had een grappige jongeman uit Luxor een puzzel voor ons. Hij bracht ons negen glazen en zette ze voor ons neer, met een kan water. Hij zette de glazen op een rij en vulde de eerste vier glazen aan de linkerkant van de rij met water. De andere vijf bleven leeg.

'Goed,' zei hij, 'ik daag u uit om deze glazen zo te veranderen dat de volgorde van de rij afwisselend leeg en vol is. Maar, nu komt het raadsel, je mag maar twee glazen aanraken en je mag de kan niet gebruiken.'

Eerst dacht ik dat dit onmogelijk was, maar toen besepte ik hoe het kon. Hoe kon ik voldoen aan de eisen van de jongeman?

RICHTING ZOEKEN

Toen ik voor het eerst in Egypte aankwam en het enorme complex bij Thebe zag, voelde ik toch een vleugje onzekerheid, geef ik toe. Dit was zo'n ver land, zo anders dan mijn thuis. Mijn aarzeling verdween echter snel bij de eerste aanblik van grote zuilen met hiërogliefen, en mijn liefde voor de antieke wereld nam in een flits de overhand.

Zoals bij elke nieuwe locatie had ik een paar dagen nodig om goed vertrouwd te raken met de paden en doorgangen die naar de verschillende bezienswaardigheden leidden. Ik maakte lange wandelingen om bekend te raken met de omgeving.

Op een van deze wandelingen, toen ik vertrokken was uit Karnak richting het centrum van Luxor, kwam ik bij een kruispunt van verschillende paden aan, maar de wegwijzer was omgewaaid en lag weliswaar intact, maar onder het stof naast het kruispunt.

Toen ik hem oppakte, zag ik dat Luxor en Karnak erop stonden, evenals verschillende andere bestemmingen, maar ik kon helaas niet meer zien hoe de wijzer ooit gericht was.

Hoe kon ik bepalen in welke richting ik verder moest gaan?

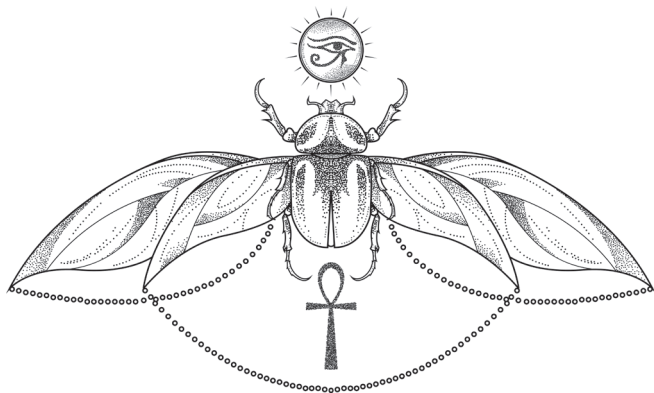

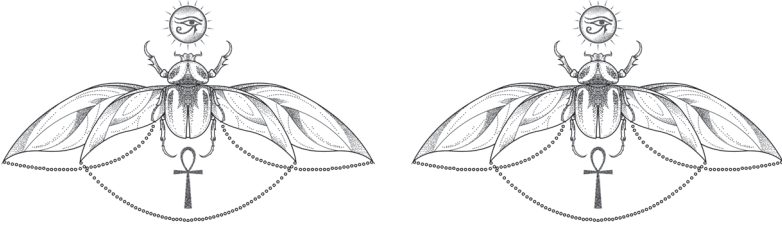
GEBIEDSGESCHIL

Ik denk graag dat het meeste werk dat gedaan moet worden op de locaties die ik begeleid redelijk interessant is, maar toch ontstaat er af en toe onenigheid omdat sommige mensen enthousiaster zijn over bepaalde taken dan anderen.

Op een ochtend hoorde ik twee mannen op de locatie een dergelijke ruzie maken. Ze hadden verschillende gebieden toegewezen gekregen om die dag aan te werken, maar ze wilden beiden graag aan hetzelfde stuk werken. Om het geschil op te lossen, besloot ik een uitdaging voor ze op te stellen. Ik had

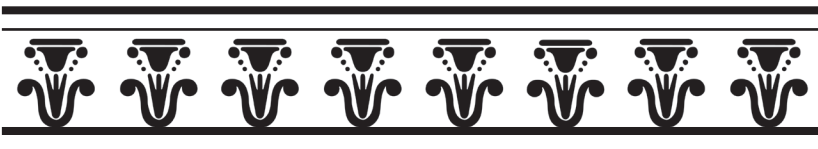

twee zakken met faience amuletten bij me, allemaal met een vergelijkbare vorm en grootte, maar in twee verschillende kleuren. In een zak zaten groene amuletten, in de andere blauwe. Allebei de zakken bevatten tien amuletten.

Ik gaf een van de twee mannen beide zakken en vertelde hem dat hij de amuletten zoals hij maar wilde mocht verdelen over de twee zakken, en dat ik blindelings een amulet uit een willekeurige zak zou kiezen als hij klaar was. Als de amulet dat ik pakte groen was, zou hij op de locatie van zijn keuze mogen werken. Als de amulet blauw was, zou zijn collega mogen kiezen.

Toen de man de amuletten begon te herschikken, kwam het in me op dat hij ze zo kon verdelen dat hij een duidelijk voordeel zou hebben. Hoe zou hij de amuletten zo kunnen verdelen dat ik de grootste kans zou hebben om een groen amulet voor hem te pakken?

EEN TIJDROVEND RAADSEL

Toen ik een jonge leerling was, werkte ik samen met een historicus die de resten van een voorwerp had gevonden dat ik moeilijk kon identificeren. Ik vroeg mijn collega wat hij dacht dat het artefact zou kunnen zijn, op basis van een eerste indruk.

‘Ach, dat lijkt me vrij duidelijk, denk je niet? Kijk maar naar de vorm. Jij kent ze ongetwijfeld wel, al duiken ze zelden op bij deze opgravingen.’

‘Nou, dan ... was het vast nuttig voor iemand, of misschien van sentimenteel belang,’ antwoordde ik, denkend dat het onwaarschijnlijk was dat iemand een nutteloos voorwerp eeuwenlang wilde bewaren.

‘O, absoluut. Erg nuttig. Tegenwoordig kopen we ze om te eten ... Maar ze worden nooit opgegeten.’

Ik kreeg het gevoel dat mijn collega me in de maling nam.

Wat voor voorwerp had hij herkend?

EEN DOMPER

Tijdens trage dagen, of in de nasleep van teleurstellende ontdekkingen, moet ik vaak denken aan een vondst die ik jaren geleden deed, voordat ik genoeg vertrouwen had opgebouwd om mijn eigen opgravingen te doen. In een bijgebouw van een tombe die grotendeels was leeggehaald, vond ik een zware kist die zo mooi verguld was dat het leek alsof hij van massief goud was gemaakt. De gouden bovenzijde schitterde in het zachte licht dat we hadden opgesteld om de tombe te verlichten en ik kon er bijna de weerspiegeling van mijn eigen hoopvolle gezicht in zien. De kist was prachtig bewaard gebleven en het leek erop dat ik een schat gevonden had.

In het goud was een grote cartouche gegraveerd, boven op het deksel. De hoofdarcheoloog van de opgraving had genoeg vertrouwen in zijn kennis dat hij dacht dat hij het schrift ter plekke kon vertalen. Het leek een soort etiket voor de kist te zijn, met een beschrijving van de inhoud. Een deel van het geschrift luidde als volgt:

De rijken hebben het nodig
en de armen hebben het;
ouder dan de tijd, maar
dodelijk als het te lang
gedronken wordt.

De archeoloog dacht niet dat het deel was van een vloek, wat we geruststellend vonden, maar ik was er vrij zeker van dat dit bericht bedoeld was als afschrikmiddel. Toch werd de kist voorzichtig geopend, zonder de ogenschijnlijke waarschuwing op de bovenkant in acht te nemen.

Ik spiekte naar binnen toen het deksel omhoogging, niet wetend wat we binnen zouden aantreffen. Als beginner hoopte ik natuurlijk erg dat ik een onbetaalbare en onverwachte schat had gevonden op de opgraving van mijn mentor en dat dit mijn academische status in zijn ogen zou verhogen.

Wat denk je dat we in de kist hebben gevonden?

